

Förskolans framtid är ute!

Fortbildning för förskolans arbete med lärande för hållbar utveckling

Sedan mer än 20 år har vi på naturskolan i Hammarskog, som inbegriper både Uppsala Naturskolas och Upplandsstiftelsens naturskolas verksamhet, hållit kurser för personal i förskolan. Kajsa Molander formade och fortsatte sedan att utveckla kurserna under mer än tjugo år. De skapades utifrån Kajsas stora egna erfarenhet av att vara i och njuta av naturen, och av att stötta barn utifrån deras egna idéer på bygglekplats, fritids och i familjedaghem.

Från början var förskolekurserna en fyradagarskurs med samma deltagare som återkom under ett läsår. Dagarna hade olika teman: Friluftsliv (med eld, vindskydd och lekar), Upptäck naturen med alla sinnen, Hantverk och skapande samt Miljö och kretslopp.

Kurser som utvecklats med förskolans behov

Med förskolans ökade uppdrag att lägga en grund inom olika kunskapsområden såg Kajsa nya behov och det tillkom kurser i att lära språk, matematik, samt naturvetenskap & teknik. Kurserna har hela tiden utvecklats i takt med kraven på förskolan.

Genom åren har de teman som varit mest efterfrågade varierat beroende på vad förskolorna fokuserar på för tillfället. Kursdagar med de nya temana har ofta blivit fulltecknade fort. Men många förskolor har

också återkommande skickat sin personal på de olika kurserna - så att alla som jobbar med barnen på en förskola så småningom fått gå alla kurserna. Det har blivit en gemensam erfarenhetsbas som stärkt och underlättat uteverksamheten på de förskolorna. Just att alla på en förskola är delaktiga och känner sig hemma med det man kan göra utomhus är viktigt för att det ska bli en uthållig och kreativ uteverksamhet. I och med att både undervisning och lärande för hållbar utveckling skrevs in i förskolans läroplan 2018 så har förskolorna ett behov av att utveckla sina kunskaper och förhållningssätt om hållbarhet. Kanske både för personalens egen del och i utbildningen med barnen.

LONA-bidrag ger möjlighet till fortsatt utveckling

För att få tid att ta fram och pröva en ny fortbildningsmodell sökte vi på Uppsala naturskola och Upplandsstiftelsen statliga LONA-bidrag för projektet "Förskolans framtid är ute!"; och bidraget beviljades! Projektet började under hösten 2022 och pågår hela 2023. Vi samarbetar med tre förskolor i Uppsala kommun som bestämt sig för att ha fokus på utomhuspedagogik och lärande för hållbar utveckling just nu.

Vårt syfte med projektet Förskolans framtid är ute!

Projektet syftar till att utveckla den pedagogiska verksamheten utomhus och att lärande för hållbar

utveckling ska bli en integrerad del av förskolans ordinarie verksamhet. I har vi valt att mer specifikt öka kunskapen om allemansrätten och behovet av en biologisk mångfald hos både pedagoger och barn. Projektet syftar också till att vi som genomför fortbildningen får erfarenheter för framtiden och forma en fortbildningsmodell att använda med fler förskolor.

Målet är en hållbar utveckling

Pedagogerna på de deltagande förskolorna ska få ta del av metoder och förhållningssätt, och ”på köpet” en del faktakunskaper, som gör att det blir enklare att nå målen i läroplanen för förskolan 2018 (LpFö18). Centralt för projektet är det som står under rubriken grundläggande värden i LpFö18: ”Utbildningen ska genomföras i demokratiska former och lägga grunden till ett växande intresse och ansvar hos barnen för att aktivt delta i samhället och för en hållbar utveckling – såväl ekonomisk och social som miljömässig. Både ett långsiktigt och globalt framtidsperspektiv ska synliggöras i utbildningen.”

Vi genomför projektet genom att använda utomhuspedagogik och visar på undervisningsmetoder som ger både barn och pedagoger en

ökad kunskap om och känsla för naturen, som stimulerar till att vara fysiskt aktiva och att vara lyhörda för varandra.

Fortbildning i förskolornas närmiljö

Alla tre förskolorna i Uppsala, som vi arbetar, med ligger nära varsin liten skogsdunge, så det finns träd och buskar, stenar och backar på nära håll. Under fortbildningsträffarna kommer vi att vara både på förskolegården och i närmiljön dit personalen kan gå med barnen. Platserna vi använder i projektet blir befästa som möjliga lärmiljöer, och pedagogerna får förslag på hur och vad de kan göra just där.

Fortbildningen innehåller rektorsträff, fokusgrupp och två fortbildningstillfällen. Vi inledde projektet med en förträff med rektorerna för att informera om projektvillkoren och se till att vi har en rimlig gemensam bild av vad det är vi har bestämt att vi ska genomföra. Rektor på varje förskola fick ta fram två till fyra medarbetare att ingå i fokusgruppen för satsningen - och det blev både barnskötare och förskollärare. Vilket är bra då det breddar synpunkterna när vi planerar för fortbildningen.

Under hösten 2022 hade vi

sedan två fokusgruppsträffar för varje förskola. En första träff där vi presenterade oss från Uppsala naturskola och Upplandsstiftelsen lite närmare, tog upp de globala hållbarhetsmålen och vad lärande för hållbar utveckling kan innebära. Vi pratade också om förskolans önskemål och behov och om vad de vill utveckla i uteverksamheten just nu. Under den andra fokusgruppsträffen diskuterade vi vårt förslag till innehåll i de kommande fortbildningsträffarna för all personal.

När vi skriver det här har vi en kvällsträff på två timmar, en heldag och en uppföljningsträff kvar att genomföra med varje förskola - under våren 2023. Mellan heldagen och uppföljningsträffen ska varje pedagog på förskolan ha genomfört någon undervisningsaktivitet utomhus med några av förskolebarnen. Det kan vara något av det de fått med sig från de träffar Naturskolan hållit i - eller något annat de vill pröva. Under uppföljningsträffen kommer vi diskutera både erfarenheterna med barnen och hur pedagogerna på förskolan ska arbeta vidare.

Under hösten 2023 ska Uppsala naturskola och Upplandsstiftelsens naturskola sammanfatta projektet. Här kommer en lite utförligare beskrivning av de olika träffarna.

Inledande kvällsträff

Under den första kvällsträffen för hela personalgruppen kommer vi göra aktiviteter och lekar kopplade till de globala målen och de tre aspekterna av hållbar utveckling. Sista stunden fikar vi vid elden och diskuterar hur vi går vidare. Aktiviteterna är tänkta både för att pedagogerna ska lära sig mer och för att de ska få exempel på aktiviteter att göra med barngruppen. Innan vi ses vid nästa fortbildningstillfälle cirka en månad senare, ska alla pedagoger ha läst en faktatext om hur man kan jobba med hållbar utveckling i förskolan.

Innehåll i en anpassad heldagsfortbildning

Innehållet i fortbildningstillfälle två, som är en heldag, skiljer sig åt beroende på förskolornas olika förutsättningar. En av förskolorna ligger nära en nästan helt nybyggd

LÄRANDE FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Förskolan, liksom all utbildning i Sverige, ska genomsyras av lärande för hållbar utveckling (LHU). Det innebär att utbildningen kännetecknas av att den innehåller frågeställningar om ekologiskt-, socialt- och ekonomiskt hållbar utveckling. Syftet är att barnen ska få ett helhetsperspektiv, bli medvetna om och delaktiga i en långsiktigt hållbar samhällsutveckling samt att de ska känna till till sin egen förmåga och utveckla handlingskompetens.

dagvattenpark – som de vill använda mer. Helt i linje med att använda det omgivande samhället som en del av att lära för hållbar utveckling. Huvuddelen av parken är en anlagd damm som både samlar upp föroreningar men också berikar miljön för växter, djur och människor. Den är ett exempel på att naturen inte bara är naturlig, och att vi människor påverkar den både på gott och ont.

I dagvattenparken kommer vi att håva småkryp, titta noga på och jämföra, lära mer om djuren och använda kunskapen om dem i lekar och andra aktiviteter. Vi ska pröva att använda vetenskaplig metod: var tror vi att det finns flest djur? Var ska vi håva? Vi kommer också att öva på att använda produktiva frågor om något av de djur vi hittar.

Lunch lagas över elden på muurikka, och är ett bra tillfälle att ta upp frågor om hur maten påverkar en hållbar utveckling. Hur

LONA

Den lokala naturvårdssatsningen, LONA, är ett bidrag som ska stimulera kommuners och ideella föreningars långsiktiga naturvårdsgemenskap. Via LONA finns möjlighet att få upp till 50 procent i bidrag för att genomföra projekt till nytta för naturvård, friluftsliv och folkhälsa. Bidraget söks från länsstyrelsen.

<https://www.naturvardsverket.se/bidrag/lona/>

långt har råvarorna rest? Ska vi välja ekologiskt eller närodlat? Hur påverkar matlagningens värmekälla? Är eld bättre än el? Hur undviker vi matsvinn?

På eftermiddagen bygger vi rörelsebanor i skogsdungen bredvid förskolan. Hur gör man en säker knop som samtidigt är lätt att få upp? Hur tar vi hänsyn till de som ska gå banan och utformar den efter deras förutsättningar? I skogen provar vi också olika aktiviteter utomhus på tema fåglar. När, var och vad kan vi göra? Hur ges barnen möjligheter att fortsätta utforska fågelvärlden? Kan vi koppla fågeltemat till andra områden på förskolan?

Under fortbildningsdagen växlar vi mellan gemensamma genomgångar och diskussioner, arbeten två och två eller i mindre grupper och individuella reflektioner. Vi får uppleva kraften i det gemensamma när alla får dela med sig av sina kunskaper och erfarenheter och att alla röster ska höras. Allt vi gör kopplas också till de globala hållbarhetsmålen, allemansrätten, barnkonventionen och strategier för lärande för hållbar utveckling.

Och sen då?

En ny fortbildningsmodell!

Hur vi lägger upp uppföljningsträffen och dokumentation från projektet har vi inte bestämt ännu, men vi vill att pedagogerna ska få delge varandra sina erfarenheter, framför allt från aktiviteterna de genomförde med barnen. Men det tar inte slut här, inte ens för vår del.

Vi har sökt och fått nya LONA-pengar för att fortsätta utvecklingen med de tre förskolorna i Uppsala. Inriktningen är även i fortsättningen på lärande för hållbar utveckling, men också på att vara ute under alla årstider.

Slutresultatet hoppas vi blir en modell för att fortbilda förskolepedagoger och deras rektor så att lärande för hållbar utveckling genomsyrar förskolans verksamhet och att delar av arbetet genomförs utomhus på gården eller i närsamhället. Fortbildningsmodellen innehåller:

1. Inventering av förskolans förutsättningar, kunskaper och intresseområden
2. Utomhuspedagogisk fortbildning i flera steg med fokus på lärande för hållbar utveckling
3. Inläsning av litteratur
4. Pedagogernas eget arbete med barngruppen utifrån innehållet i fortbildningen
5. Uppföljning och återkoppling samt stöd i att utveckla undervisningen vidare

Fortsättning följer!

TEXT OCH FOTO: ANNA ALDÉN
UPPSALA NATURSKOLA
OCH STINA LINDBLAD
UPPLANDSSTIFTELSENS NATURSKOLA

Litteraturtips

Den här boken läser pedagogerna på förskolan för att lära sig med och hållbar utveckling och de globala målen samtidigt som de får praktiska tips:

Hållbar utveckling- att lära för livet och framtiden av Lise-Lott Fjell och Erica Strand. Natur och kultur, 2021

Den här boken läser vi som leder projektet för att få mer kött på benen kring lärande för hållbar utveckling:

Förskolans arbete med hållbarhet. Ingrid Pramling-Samuelsson, Eva Årlemalm-Hagsér, Ingrid Engdahl, Jonna Larsson och Farhana Borg. Studentlitteratur, 2021.